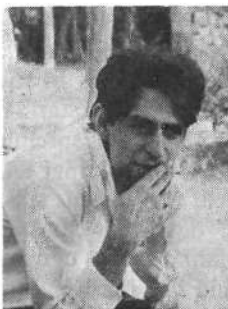

komolcu, komaj takrat bi obvisel v zraku. Roko sem do komolca poskusil potisniti skozi obroč, bil je preozek. Vznemirilo me je. Zdaj ni več skrivnosti zame. Vem, da nisem več za nobeno rabo. Samo moje truplo bo še koristno, ker bo oteževalo obroč. Moj položaj je dokaj ugoden, če ga primerjam z drugimi mrtveci, ki so skoraj povsem nekoristni tam spodaj. Prostor zavzemajo. Nisem še mrtev, sicer mi tega ne bi bilo treba tako poudariti, ker mrtveci ponavadi ne pišejo. Vendar ne manjka več mnogo, še list. Prej ko napolnim zadnji list, se pač ne mislim obesiti. Rad bi vedel, da nisem ničesar zanemaril. Tudi sobo sem hotel nekoliko spraviti v red, pa ni bilo kaj, kar bi se dalo popraviti. Vse je v redu. Nekoliko težav mi je delalo vprašanje, kako se naj obesim, če vrv ne bo predolga itd. . . Zdaj ni več ovir. Vrv sem skrajšal, tako da sem jo nekajkrat ovil okoli obroča, samo zanka še moli prek. Z eno roko se bom oprijel obročka, z drugo bom pa pomagal glavi skozi zanko, nato se bom spustil. Vrat se mi bo sicer nekoliko nategnil, to me ne bo oviralo. Škoda je, da ne bom videl, ali sem ravnal pravilno.

Mart
Ogen

Petnajst stoletij japonske lirike

Nobena literatura ne nastaja v praznini. Nobena poezija se ne napiše sama. Na njene ustvarjalce vpliva vrsta okoliščin: ob notranjih vzgibih predvsem sile in razmere časa, v katerem živi, pa tudi pritiski preteklosti. Da bi lahko do potankosti razumeli nastanek in razvoj japonske besedne umetnosti, še posebej lirike, bi bilo potrebno čim bolj temeljito poznati japonsko zgodovino, značilnosti dežele same, izvor njenih prebivalcev, versko in filozofsko miselnost Japoncev, kakor se je ta razvijala, preoblikovala in vplivala na nazore ljudi, pa naj so pripadali tej ali oni kasti, naj so bili visoko izobraženi ali neuki ljudje, bolj naklonjeni vojni ali miru. Potrebna bi bila poglobljena psihološka, družboslovna, ekonomska študija, če naj bi prodrli v samo bistvo vzrokov, ki so narekovali nastanek takšne literature, kakršno je poznala Japonska v stoletjih, ki so minila od prvih zapisov do ustvarjanja danes živečih pisateljev. Žal se bo moral pričujoči zapis omejiti na skromen oris zgodovine Japonske in njene književnosti, v upanju, da je nekaj dejstev, ki jih tu ne bo mogoče naštetati ali razčleniti, bralcem že znanih, v upanju, da se bodo vrednote japonske poezije uveljavile kljub tako skopemu spremnemu besedilu in plitvosti prevodov, ki drugačni ne morejo biti, saj je mogoče ob prenosu pomenskih in formalnih vrednot japonske lirike predstaviti v našem jeziku le eno njenih plasti, kar bo na ustreznem mestu še razloženo.

Prvobitni naseljenci otokov, iz katerih je sestavljena Japonska, so bili ljudje, katerih pravi izvor in jezik še do danes nista popolnoma raziskana. Po mnenju nekaterih antropologov naj bi pripadali kavkazoidnim ljudstvom, po mnenju drugih pa avstraloidnemu. To pomeni, da so bili prvotni prebivalci danes japonskih otokov ali bele ali pa črne rase. Potomci tega staro-

davnega ljudstva še vedno žive po odmaknjenih severnih območjih dežele. Ljudstvo in njegov jezik, ki se razlikuje od moderne japonščine, imenujejo Ainu. — Teh prvotnih prebivalcev in njihovih potomcev ne bi omenjal, ko ne bi prvi viri o nastanku Japonske, njenega božanskega rodu in številne legende v zvezi z obojim, ne izvirale že od njih.

Po teh besedah, ki sestavljajo osnovo šintoističnega verovanja, je deželo samo, prav tako pa tudi njeno ljudstvo, ustvarila boginja Sonca Amaterasu. Od nje izvira božanski rod japonskih cesarjev, Japonci pa so izvoljeno ljudstvo, po svojem izvoru, značaju, vzgoji in običajih visoko nad drugimi, »barbarskimi«¹ ljudstvi, pa naj ta žive na Jugu ali Zahodu. Sama beseda »Nihon«² ali Nippon, kakor imenujejo Japonci svojo deželo, pomeni sončni izvor (znak in beseda NI pomeni Sonce, znak in beseda HON izvor). Odtod tedaj navezanost Japoncev na svojo deželo, od tod njihov odnos do tujcev, do vseh drugih ljudstev, od tod še marsikaj, kar bi lahko naštel kot slabost ali kot odliko značaja Japoncev, čeprav ta seveda ne temelji samo na teh staroverskih prepričanjih. Vsekakor pa je res, da se je pogansko, šintoistično verovanje ohranilo kljub sprejetju budističnih nazorov, da večina Japoncev še danes, deloma nevede, živi in misli v skladu z načeli budizma (te ali one smeri) in šintoizma, zakaj budizem je predvsem način mišljenja in je kot »vera«³ popolnoma strpen do vseh drugih oblik mišljenja in odnosov, ki jih ima človek do sveta ali do »nadsвета«⁴.

Legendarne pripovedi o nastanku sveta, Japonske in njenih prebivalcev, pripovedi o različnih lastnostih in delovanju prastarih božanstev, ta mitološka preteklost se je z ustnim izročilom ohranjala, spreminjala in bogatila mnogo stoletij. Nekaj teh legend se je ohranilo v knjigi KODŽIKI, ki je najstarejši zapisani zbornik takih pripovedi in je bil spisan leta 712. Sicer je še pred temi »Zapiski o minulih dogodkih«⁵ nastalo več drugih knjig, ki pa se niso ohranile, prav kakor lahko samo ugibamo o številnih legendah, pesmih in pripovedih, ki so morale biti razširjene med ljudstvom v tistih davnih dneh. Kar se je ohranilo v zborniku KODŽIKI, sicer osuplja z epsko širino, vendar so bili posamezni odlomki očitno zbrani iz preveč različnih virov, delo je bilo opravljeno preveč na hitro, brez pravega reda, tako da imamo ob zapisih, ki presenečajo s svojo umetniško dodelanostjo, številne odlomke, ki so po svoji literarni, da, celo po svoji informativni vrednosti obupno slabi.

Nič takega ni mogoče očitati prvi ohranjeni zbirki japonske lirike, sestavljeni sredi osmega stoletja. »Man'jošu«⁶ ali DESET TISOČ LISTOV se po svoji umetniški izpovedni moči in vrednosti lahko meri z najbolj znanimi zbirkami svetovne poezije. Prek 4500 pesmi, od katerih jih je največ nastalo še pred osmim stoletjem, pomeni tako po vsebini kot po obliki najbolj sproščene lirične zapise, kar jih je nastalo v japonščini do sredine devetnajstega stoletja. Točen datum, kdaj so nastale številne pesmi, je povsem nemogoče ugotoviti, saj so se v veliki večini ohranile na podlagi ustnega izročila in so mnoge med njimi stvaritve neznanih avtorjev, kar še posebej velja za svojevrstne lirične dialoge. Največ zaslug pri sestavljanju zbirke DESET TISOČ LISTOV, ki je bilo opravljeno na cesarjev ukaz, je imela zlasti skupina treh pesnikov, ki so s svojimi prispevki čudovito dopolnili ta izbor najstarejše japonske lirike. Ti trije avtorji so bili Hitomaro, Jakamoči in Okura.

Tako KODŽIKI kot MAN'JOŠU sta bili zapisani v pisavi, ki jo je Japonska sprejela od svoje mogočne celinske sosede Kitajske, vendar ne da bi bila s tem sprejela tudi ta, povsem drugačni jezik. Tu velja omeniti, da je ostala japonščina ob vseh najrazličnejših vplivih, ki jih je bila deležna od svojega nastanka dalje, čisto samosvoj jezik, v ničemer podoben drugim, razen kolikor so bile temu jeziku v posameznih obdobjih dodane tujke, najprej kitajske, po sredini devetnajstega stoletja pa predvsem francoske in angleške — včasih nujno potrebne tujke, drugič spet popolnoma snobistično iskano izrazje. Pri tem pa so osnovno besedišče, slovnica in druge značilnosti japonščine ostale zveste tradiciji, zaradi česar je japonska literatura šele v zadnjem stoletju prodrla v širši svet, prav tako pa tudi vednost o japonski kulturi, deželi in njenemu prebivalstvu. Da je do tega prišlo tako pozno, pa je poleg težav pri prevajanju krivo še dvoje: dejstvo, da je dežela sestavljena iz samih otokov, da leži dovolj daleč od celine, kar je onemogočalo stike z njo predvsem v času pred petnajstim stoletjem, in pa dejstvo, da se je Japonska sama namenoma zaprla pred svetom, o čemer bo govor še kasneje. Za zdaj ostanimo pri začetkih japonske kulture.

Kakor je razvidno iz doslej zapisanega, je bil prvi odločilni dogodek pri nastajanju japonske besedne umetnosti sprejetje kitajske pisave. Zastavlja se nam zanimivo, čeprav popolnoma nekoristno vprašanje, kakšno pot bi bila ubrala japonska literatura, ko bi bili Japonci ustvarili čisto samosvoj način zapisovanja del v svojem jeziku ali ko bi bili privzeli pisavo, kakršna se je razvila v Evropi. Kitajska kaligrafija, ki ni najbolj primerna za zapisovanje japonščine, je namreč hkrati s kitajsko varianto budistične miselnosti (predvsem s konfucianizmom) in višjo stopnjo kulture močno vplivala na vsebino in še posebno na stil, kakršnega je razvila japonska lirika skoraj od samega začetka dalje. (V zbirki »Man'jošu« oziroma DESET TISOČ LISTOV je zbrana poezija še najbolj čisto japonska. V številnih podobnih antologijah, ki so sledile, pa se uveljavljajo kitajski vplivi vedno močneje, vsaj v prvih nekaj stoletjih, ki minejo od zapisa zbirke MAN'JOŠU.)

Seveda pa bi bilo zmotno misliti, da so Japonci od vseh potankosti posnemali svojo mogočno sosedo, ki je bila v času prvih resnejših stikov med deželama, to je v sedmem in osmem stoletju, na neprimerno višji stopnji civilizacijskega in kulturnega razvoja. Res so se v vseh ozirih zgledovali pri njej, pa naj je šlo za kulturo, notranje politično ureditev, družabne, družbene in družinske odnose, versko prepričanje ali praktično miselnost — vendar so vsa nova spoznanja in navade, do katerih so se tako prikopali, gnetli, jih prirejali in spreminjali iz generacije v generacijo tako, da so v marsikaterem pogledu iz sprva dobesedno sprejetih norm ustvarili prav njihovo nasprotje. Toda, kot sem omenil že na začetku, razčlenjevanje vseh silnic, ki so vplivale na razvoj japonske družbe, na značaj naroda in posameznikov, vse te in take podrobne analize bi napolnile vrsto knjig in se tukaj z njimi ne morem ukvarjati. Omenim pa naj, da je šlo to zgodnje posnemanje pridobitev razvitejših Kitajcev v besedni umetnosti tako daleč, da je večina moških avtorjev na Japonskem menila, da jim lastni jezik daje premalo možnosti za polno umetniško izražanje, in se je posvetila pisanju v kitajščini.

Tako so najboljše primere zares japonske literature več stoletij po nastanku zbirke DESET TISOČ LISTOV ustvarile skoraj izključno ženske, v glavnem razne dvorne dame in princeze. To še posebej velja za izrazito čustveno liriko, pa tudi za prozo tistega časa. Nekaj najboljših, filozofsko

uglašanih pesmi pa so napisali predvsem razni budistični menihi, o čemer pričajo konfucianska načela glede življenja, ki so očitna v teh pesmih. Najbolj pogosta oblika, v kateri so pesniki izpovedovali svoje občutke ali misli, je tako rekoč skozi ves srednji vek, tja do osemnajstega stoletja, predstavljal petvrstični tip poetičnega zapisa, ki se je imenoval *waka*. Ta vrsta pesmi se prvič pojavi v zbirki »Kokinšu« (IZBOR STARIH IN MODERNIH PESMI), ki je bila sestavljena na začetku desetega stoletja. Omejena zbirka vsebuje 1111 pesmi, ki pa so v glavnem vse ubrane na precej omejeno število motivov. Kakor je v predgovoru k zbirki zapisal Ki no Curajaki (umrl leta 946), so avtorji, zastopani v tej knjigi, napisali svoje pesmi, »kadar so se zagledali prek osutih cvetov pomladnega jutra; kadar so ob jesenskih večerih prisluškovali odpadanju listja; kadar so vzdihovali nad minevanjem časa, kakor se je to zrcalilo v valovanju morja in kopnenju snega; kadar jih je na minljivost življenja spomnila jutranja rosa ali morska pena; kadar so se po srečnih in razkošja polnih dneh nenadoma znašli revni in osamljeni; ali kadar so se zavedeli, da so jih tisti, ki so jih še pred kratkim ljubili, nepričakovano zapustili.« Seveda se je sčasoma, v kasnejših zbirkah, ta tako omejena motivika nekoliko razširila, kolikor je to dovoljevala utesnjenost oblike *waka*.

In kakšno je bilo bistvo te oblike? Pesem je sestavljalo pet vrstic, od katerih je imela vsaka strogo določeno število zlogov, in sicer v naslednjem vrstnem redu: pet, sedem, pet, sedem, sedem zlogov. Tu velja omeniti, da je japonsčina jezik, ki ne pozna poudarjenih ali nepoudarjenih zlogov ali glavov, kakor je to pri večini nam znanih jezikov: pozna samo daljše ali krajše vokale, ki pa ne vplivajo na poudarjenost. Poezije, ki jo pri nas pojmujejo kot zvrst vezane besede in je torej grajena na ritmu, take poezije japonsčina ne pozna. Merila za poezijo so tedaj pri Japoncih precej drugačna. Posebno v japonski tradicionalni liriki je glavna pozornost pesnika veljala predvsem domiselni povezavi posameznih znakov, ki so predstavljali ali besedo ali samo zlog, domiselnosti, ki je dovoljevala čim več pomenskih kombinacij teh znakov, ki so jih Japonci prevzeli od Kitajcev. Ker je te znake mogoče brati bodisi po kitajsko bodisi po japonsko (to velja skoraj za vse znake sodobne japonske pisave), ne da bi se njihov pomen kaj spremenil, je stvar že s te strani dovolj zapletena. Še bolj zapletena pa postane, kadar hočemo pravi smisel ugotoviti zgolj iz zvočne podobe kakšne besede ali zloga ali celo stavka. Tako je mogoče kar štiri, med seboj pomensko povsem različne besede, prebrati AN. Beseda ali zlog ČI ima že štirinajst pomenov, ČO jih ima trideset, prav tako FU, HOO in I; DŽO, KA, KAKU, KEI, KEN, KI jih imajo že prek štirideset, KAN, KO, ŠI, ŠOO, TOO in še nekateri pa prek šestdeset! Zato je povsem razumljivo, da Japonci dandanes nikakor ne morejo sprejeti toliko bolj preprostega zapisovanja besed s pomočjo latinice. Razumljivo je tudi, da ob izgovorjeni besedi še ne moremo dojeti njenega pomena. Znak je treba zapisati ali narisati, če naj točno vemo, kaj je mišljeno z zvočno podobo kakšne besede. Na podlagi tega bi lahko sklepali, da je vsaj zapisani tekst dovolj jasno razumljiv. Toda tudi v tem pogledu bi se motili: kombinacija različno sestavljenih, včasih do nespoznavnosti združenih znakov ali samo značilnih elementov kakega znaka, dajejo zapisanim besedam in stavkom različno možnost branja in smiselnosti. Tudi najbolj izobraženi Japonci ob prebiranju zahtevnejših literarnih del uporabljajo velikanski slovar, če hočejo zares popolnoma razumeti tisto, kar je

zapisanega, pa še takrat obstaja možnost, da »besedilo« razumejo napak: pomen ostaja dvojen, trojen. Japonsščina je torej že sama po sebi simbolistična tvorba, njena najbolj zgodnja poezija pa izredno dognan strukturalizem, konstruktivizem, igra.

Poleg same po sebi umevne »znakovne virtuoznosti« pa je za najboljšo japonsko liriko značilna tudi aliteracija, dalje asonanca, se pravi ponavljanje ali ujemanje istih glasov, samoglasnikov, polglasnikov, in pa celih zlogov ali besed. Žal je s prevodom tako rekoč nemogoče predstaviti znakovno domiselnost in kombinatoriko, ki daje tem pesmim značilno večsmiselnost. V najboljšem primeru se more prevod približati vsaj zvočnim odlikam te poezije. Ta zvočna ubranost in domiselnost se čudovito kaže tudi v *waki* avtorja Semimaruja, ki je živel v sredini desetega stoletja. Oglejmo si jo ob slovenskem prevodu, ki, žal, zvočnega bogastva pesmi ni mogel posneti, če naj bi pesem po vsebini ostala zvesta izvirniku, vsaj do neke mere zvesta glede na večpomenskost:

Kore ja kono	To je križišče	5 zlogov
Juku mo kaeru mo	prihodov in odhodov,	7 zlogov
Wakarecucu	srečišče dragih	5 zlogov
Širu mo širanu mo	nam, mrzkih ljudi: Meja	7 zlogov
Ausaka no seki	stalnosti in smrtnosti.	7 zlogov

Večpomenskost je zlasti očitna pri besedi AUSAKA, ki je staro ime za japonsko mesto Osaka, kjer so popotnike, ki so potovali v tedanjo prestolnico Kyoto ali pa prihajali od tam, ustavljali, zaslíševali, sumljive osebe pa tudi usmrtili. Del besede Ausaka, »au«, lahko pomeni »srečati« ali »srečati se«. Ne samo v tej pesmi, tudi v številnih drugih so si pesniki dovolili vrsto domiselnih iger z imenom mesta.

Kot sem že omenil, je stil *waka* prevladoval v japonski liriki skoraj tisoč let, vse do osemnajstega stoletja, pa tudi kasneje so se v tej obliki izražali številni avtorji, med njimi celo nekateri, ki žive še danes. Med najbolj znamenitimi pesniki, ki so ustvarjali v stilu *waka*, pa velja posebej omeniti dvoje velikih umetnikov. Tu je predvsem pesnik Saigjo, ki je živel in ustvarjal v dvanajstem stoletju, ko je Japonska še posebno krvavela v nešteti vojnah in spopadih med posameznimi plemiškimi strankami in klani. Saigjo je na svojski način izražal svojo bridkost ob pogledu na opustošeno domovino. Drugi veliki mojster poezije *waka*, Okuma Kotomiči, je živel v osemnajstem stoletju, zato se nam zdijo njegove pesmi bližje današnjemu okusu, hkrati pa so čudoviti primeri japonske lirike.

Svojevrstno pesnikovanje je v srednjeveški Japonski predstavljalo ustvarjanje tako imenovanih »povezujočih se stihov«. Pri tem je šlo za izredno zahtevno delo. Navadno se je zbralo troje ali več pesnikov, ki so ob taki priložnosti morali improvizirati. Bistvo te poezije je bilo naslednje: Prvi od sodelujočih pesnikov je povedal tri stihe, ki so bili sami v sebi zaključena celota. Naslednji je povzel njegovo misel ali motiv oziroma razpoloženje predhodnih treh vrstic in jim dodal dvoje svojih verzov. Tretji pesnik je povzel bistvo prejšnjih dveh v sebi zaključenih verzov in jim dodal troje svojih, ki so sami po sebi prav tako sestavljali zaključeno celoto. Tudi pri tej poeziji je šlo za že znano obliko stihov v zaporedju: pet zlogov, sedem,

pet, in nato spet dvakrat po sedem, in znova: pet zlogov, sedem, pet, pa dvakrat po sedem.

Pri tem je bilo treba upoštevati več pravil. Na primer: Če je bila v enem stihu omenjena pomlad, potem sta jo morala označiti tudi naslednja dva oziroma naslednji štirje stih. Seveda pri tem ni bilo potrebno vsakokrat zapisati ali povedati besede »pomlad«, ampak je pesnik lahko omenil katerega naravnih pojavov, ki so značilni za pomladni čas, na primer meglice, cvetove ali pojoče ptice, medtem ko so na primer jesen označevali pojavi, kot so megla, luna in petje čričkov.

Kot že rečeno, pa je bilo zlasti pomembno, da je bil vsak od »povezujočih se členov« pesem zase, torej v sebi zaključena celota, in da je hkrati povzemal idejo prejšnjega člena.

Tako so se v času prve lune leta 1488 sešli trije izmed največjih mojstrov »povezane poezije«: Sogi (1421—1502), Šohaku (1443—1527) in Sočo (1448—1532) v vasi Minase, ki leži nekje na pol poti med mestoma Kyoto in Osaka. Da bi počastili svetišče tam v bližini, so napisali sto posameznih, tro- ali dvovrstičnih pesmi, izmed katerih sem jih manj kot četrtnino skupaj s komentarjem uvrstil med druge prevedene pesmi.

Vrh formalne strogosti, iztanjšanosti izraza in prefinjenosti misli pomenijo v tradicionalni japonski liriki pesmi, napisane v obliki, ki se imenuje *haiku*. Sprva so bile te trivrstičnice, ki vsebujejo vsega skupaj sedemnajst zlogov v zaporedju pet, sedem, pet, predvsem priložnostne pesmi in so bile zelo priljubljene in močno razširjene, pisali pa so jih vsi, razen najbolj neukih ljudi. Ščasoma pa je oblika *haiku* postala mojstrovina, ki se je zaradi svojih kvalitiet ohranila do današnjih dni. Najpomembnejši pesnik in teoretik *haiku* poezije je bil Bašoo, avtor, ki je živel v letih 1644 do 1694, in kateremu je spoštljivo japonsko ljudstvo postavilo na stotine večjih in manjših spomenikov po vsej deželi. Čeprav je popolnoma nemogoče prenesti v slovenščino vse miselno in občutkov polno bogastvo njegove lirike, celotno in kompleksno sugestivnost te poezije, ki izraža vso genialnost svojega avtorja v skopih sedemnajstih zlogih, sem se skušal vsaj približati nekaterim odtenkom te čudovite lirike in izbral osem dovolj lahko prevedljivih pesmi, ne da bi mogel ostati kaj dosti več kot formalno zvest izvirnikom. Tem osmim biserom Bašooja sem dodal še po nekaj pesmi nekaterih njegovih učencev od Jose Busona, ki je ustvarjal sredi osemnajstega stoletja, pa do Jamagučija Seišija, ki živi še danes. Toda čeprav nas marsikateri teh modernejših avtorjev iz tega ali onega razloga bolj gane, zaradi večje neposrednosti in sorodnosti v občutenju podobnih doživetij bolj pretrese, nihče med njimi ni znal s tako skopimi sredstvi ustvariti tolikšne umetnine v malem kot Matsuo Bašoo.

Z izjemo *haiku* poezije je večina lirskih pesmi, o katerih je tekla beseda doslej, nastala v stoletjih živahne trgovine in kulturne izmenjave predvsem s Kitajsko in Korejo, številne holandske in portugalske ladje, ki so obiskovale japonska pristanišča, pa so Japonce spravile tudi v stik z zahodno civilizacijo. To živahno obdobje pa je imelo tudi svojo slabo stran: neprestani boji med posameznimi fevdnimi gospodi so močno škodili vsemu gospodarstvu dežele in so mnogokrat povsem opustošili naseljene predele Japonske. Proti koncu šestnajstega stoletja pa je ob cesarju, ki je bil v njenih rokah samo lutka, prišla na oblast mogočna družina Tokugava. Ta je najprej zatrla vse nemire v deželi, potem pa uveljavila strogo zapoved, ki

je prepovedovala slehernemu domačinu, da zapusti Japonsko, razen tega pa deželo povsem zaprla vsem tujim trgovcem in poslanikom, tako kitajskim kot še posebno »barbarskim«, se pravi, zahodnjakom. Sprva je to Japonski samo koristilo. Razmahnili sta se trgovina in rokodelstvo, prebivalstvo si je po stoletjih bojevanj končno oddahnilo, pa tudi ustvarjalnost na različnih področjih umetnosti, ki je uživala vso podporo dvora in meščanstva, se je mogočno razcvetela. V ta čas sodi tudi začetek haiku poezije. Toda popolna izolacija, za katero se je odločila Japonska pod terorjem družine Tokugava, je postopoma začela kvarno delovati na vse vrste dejavnosti. V dveh stoletjih in pol, kolikor je trajala vlada družine Tokugava, je Japonska ostala skoraj na isti razvojni stopnji, na kateri je bila ob koncu šestnajstega stoletja. Obdobje Tokugava je bilo resda obdobje miru, sčasoma pa je postalo tudi obdobje vsestranske stagnacije. Vojaški režim, ki je bil uveljavil svojo prepoved, je onemogočil vsak stik z dogajanjem v tujini. Japonska umetnost se je ob pomanjkanju vseh možnosti za seznanjanje z novimi tokovi, spremembami in drugačnimi ustvarjalnimi načini in dosežki, izčrpavala sama v sebi.

V sredini devetnajstega stoletja je tako zvečine vsa Japonska, predvsem pa njeni intelektualci, željno hrepenela po spremembi in sprostitvi. Surovi vdor ameriške bojne ladje, ki je bila moderno opremljena in ji srednjeveško orožje japonskih branilcev ni moglo preprečiti pristanka in izkrcanja, je leta 1845 vso stvar samo pospešil. Dobro desetletje kasneje je imel mladi cesar Meidži tako rekoč večino prebivalstva na svoji strani, ko se je otresel nadvlade družine Tokugava in na široko odprl vrata Japonske tujcem. Kakor so nekoč Japonci ob vzpostavitvi stikov z bolj omikano Kitajsko v sedmem in osmem stoletju kar planili po tej drugačni, višji kulturi in civilizaciji, tako so se zdaj poskušali čim hitreje polastiti vseh pridobitev zahodnega sveta, pa naj je šlo za znanstvene, tehnične ali kulturne dobrine in novosti. Spet so mladi Japonci potovali v tujino, da bi potem seznanjali svoje rojake s tistim, kar so tam videli ali doživeli, pa naj je bilo to nekaj resnično koristnega in pametnega ali, vsaj za Japonsko, nekaj povsem neprimerne in kvečjemu vredno posmeha. Tudi tokrat so posamezniki zapadali v skrajnosti. Tako so na področju besedne umetnosti često nesmiselno in suženjsko posnemali tudi pisanje inferiornih tujih avtorjev, od kvazi simbolistov do dadaistov. Lep primer skoraj pobožnega čaščenja vsega tujega je presenetljivo iskrena in prav zato sijajna pesem Kitahara Hakušuja, njegova **TAJNA PESEM HERETIKOV**, v kateri je leta 1909 izrazil vse bojzani in hrepenenja polno občutje svoje generacije. Njegov sodobnik Išikava Takuboku, ki velja za enega najpomembnejših ustvarjalcev v stilu *waka*, pa je po drugi strani z docela drugačnimi občutki spoznaval vdor tuje kulture in še posebno tujih navad, kar je jasno izrazil v pesmi **NE ZBUDI SE!**, medtem ko je za druge njegove pesmi v »zahodnjaškem« stilu kljub moderni psihološki poglobitvi značilen tipično japonski odnos do sveta, medčloveških trenj in posameznikove nemoči ali naveličanosti.

Kakor nam dokazujejo že pesmi Kitahare in Išikave, se je prvotno slepo posnemanje zahodnjaške literature, ki je bilo značilno za konec 19. stoletja, umaknilo smiselni spojitvi značilnosti poezije zahodnega sveta in tipično japonskega razpoloženja in občutenja stvarnosti. Z leti je izginila tako suženjska vdanost tujemu kot trmasto vztrajanje pri »čisti« japonski izraznosti. Sodobna japonska poezija ni niti poezija Zahoda niti več nekdanja,

pomensko večplastna, formalno zgnetena poezija Japonske, ampak pomeni združitev obeh. Je poezija, kakršno lahko ustvarjajo in kot se zdi primerna posameznim avtorjem glede na njihovo notranjo nujo. Značilen eksperimentator na področju modernih zamisli o peziiji je Kitazono Kacue, rojen leta 1902. Njegove surrealistično konstruktivistične pesmi so po eni strani samo moderna varianta nekdanje večpomenske, strukturalno stroge in hkrati dvumne tradicionalne lirike, po drugi pa so zapisane na »novo«, pač po zgledu zahodnjaških modernistov. Vsebinsko so, vsaj njegove ubesedene pesmi, protest proti »geometrijski ujetosti sveta«.

Resnično nov duh, ki se polno zaveda vseh pozitivnih in negativnih pojavov sodobnega sveta in še posebej sodobne japonske stvarnosti, resnično novo spoznanje o krizi človečnosti, kakor jo doživljata tako posameznik kot sodobna družba, pa je našlo svoj izraz v poeziji Japoncev, ki so doživeli drugo svetovno vojno, se z vso svojo človeško, ne samo japonsko, občutljivostjo in razumnostjo zavedeli njenih strahot in posledic, ki so jih te pustile v duševnosti njihovih rojakov in ljudi nasploh. Med temi avtorji zavzema nemara najbolj častno mesto Tamura Rjuiči. Rojen leta 1923 se sicer ni aktivno udeležil svetovnega pokola, pač pa je bil le proti koncu vojne oficir za zvezo v eni izmed japonskih letalskih baz. Kot potomec starodavne samurajske družine, katere prvo in vseobvladajoče načelo sta čast in samoopoved, se je Tamura tem bolj jasno zavedal vseh strahot, krivičnosti in brezčastnosti, ki jih izzove v ljudeh blaznost, ki se imenuje totalna vojna. Spoznanje o nemoči in stiski posameznika, ki se zaveda vsega zla okoli sebe, ne da bi se mu mogel tudi dovolj učinkovito upreti, polni njegovo poezijo z žgočo trpkostjo in kljub vsemu — z uporom.

Tako spoznavamo v japonskem pesniku, našem sodobniku, tistega duha človečnosti, ki vztraja v boju zoper vse, kar je človeško ponižujočega, podlega in barbarskega v svetu. Zaradi tega ni njegova poezija nič manj japonska: Prevedene pesmi je lahko napisal samo Tamura Rjuiči, potomec samurajev, letalski oficir med zadnjo vojno, avtor štirih izrazito angažiranih zbirk pesmi, pijanec in japonski pesnik.

Ob koncu se ponovno opravičujem vsem, ki bi si želeli bolj natančnega pregleda japonske poezije. Opravičujem se tudi tistim, ki se jim moj izbor ne bo zdel dovolj objektivni: to je pomanjkljivost vseh izborov. Mogoče je, da sem katero obdobje japonske poezije premalo izrazilo predstavil, da sem katerega pomembnejših japonskih pesnikov celo izpustil: Naj zadostuje, da sem si s pričujočim izborom in spremnimi besedami prizadeval podati vsaj delno podobo resničnega razvoja in pomena te čudovite literature.

Omenim naj še, da sem imena avtorjev navajal po japonsko, se pravi, najprej priimek in nato ime. Izjemo sem napravil le pri imenih cesarjev, menihov in tistih, ki so znani le po svojih priimkih. Po drugi strani pa imajo Japonci, podobno kot mi, navado imenovati najbolj slavne mojstre svoje umetnosti le po imenih, pri čemer preprosto ljudstvo priimek često pozabi. Tako je tudi znameniti mojster *haiku* poezije znan predvsem po svojem imenu: Bašoo.

Izbor: Petnajst stoletij japonske lirike

Izbral in prevedel Mart Ogen

Iz zbirke: Oj, dekle s košarico, s svojo ljubko košarico,
 Man'jošu ali: oj, dekle z lopatko, s svojo malo lopatko,
 DESET ki nabiraš rože in zelišča na tem griču,
 TISOČ daj, da te vprašam, kje si doma,
 LISTOV daj, da te vprašam, kako ti je ime!

Glej, nad prostrano deželo Jamato,
 jaz sem, ki kralj je na daleč in v šir,
 jaz sem, ki vlada na daleč in šir,
 pa vendar ti jaz, tvoj gospod, rade volje povem,
 kje je moj dom in kako mi je ime!

Domnevno zložil cesar Juurjaku (418—479)

Potem ko sem srečala te kakor v snu,
 sem začutila, kot bi telo in duša se mi razkrojila,
 podobna snegu, ki drsi na tla
 s potemnelega neba.

*

Da me ne maraš,
 to je že vse lepo in prav —
 pa vendar, kaj ne bi hotel priti
 vsaj toliko, da vidiš pomarančevce,
 ki ob mojih vhodnih vratih se je razcvetel?

Neznanega avtorja

Moj črni žrebec
 naglo, ah, tako naglo drvi
 in nosi me vse dalje,
 medtem ko puščam za seboj
 pod nebom brezkončnim
 hišico malo, ki v njej moja ljuba živi.

O, vi rumeni listi,
 ki drsite na jesenski grič,
 prenehajte padati samo za hip,
 prenehajte že pluti in lebdeti v zraku,
 da enkrat še uzrem
 prečudoviti dom, ki v njem moja ljuba živi.

Kakinomoto Hitomaro (Sedmo stoletje)

O, kako vztrajno te ljubim!
 Tebe, ki se te bojim
 kot viharjih valov,
 ki bičajo obalo ob svetišču Ise!

*

In tudi če ljubiti tebe bi pomenilo umreti,
 umrla bi prav rada —
 umrla vedno znova,
 četudi tisočkrat!

Dvorana dama Kasa (Osmo stoletje)

Ob večerih, ko megle pomladne
 prek širnega morja drsijo
 in se žalostno oglašajo žerjavi,
 proti daljnemu domu mi misli hitijo.

In nate mislim, ljuba moja,
 ko sive megle nad valovi lebdijo,
 in ko v ta mrzli zrak
 glasovi divjih rac zvenijo.

Pesem obmejnega stražarja — zložil neznan avtor

Iz zbirke:
 KOKINŠU
 (Zbirka starih
 in modernih
 pesmi)

Ob mislih nanj sem
 zaspala, samo da bi se mi
 prikazal v snu —
 Ko bi bila vedela, da je
 le sen, bi se ne zbudila.

*

Tako sem sama.
 Cvet korenin potrganih
 mi je telo.
 Ko bi me zalila voda,
 bi se ji pustila odnesti.

Ono no Komači (Deveto stoletje)

Ob uri sončnega zahoda
 se razvrste oblaki
 kot množica pisanih praporov;
 takrat mislim na mnoge stvari:
 Tako je človeku, ki ljubi
 nekoga iz sveta nad svojim.

Neznanega avtorja

Odkar sem jo zapustil,
 hladen kot ugašajoča luna,
 ničesar ne sovražim bolj
 kot svetlobo zore
 vrh oblakov bežnih.

Mibu no Tadamine (Deveto stoletje)

In ta čudovito mirni
 spomladanski dan, okopan
 v nežni luči
 razprostrtega neba: Kako
 da se cvetovi češnje osipajo?

Ki no Tomonori (Deveto stoletje)

Zdaj niti v sanjah
 ga ne srečujem več —
 in moje ogledalo
 mi jutro za jutrom razkrije
 bolj opustošen obraz.

Legendarna pesnica Ise (Deveto stoletje)

Če si zamišljam
svoje telo kot polja, ki
jih je uničila zima,
mar smem upati, da se bo
po ognju vanj pomlad vrnila?

Ise

WAKA   Čemu bi lahko
POEZIJA   ta svet primerjal: Beli
              brazdi za ladjo,
              ki je odplula z zarjo:
              V soncu razpršena sled!

(Mansei, okrog leta 720)

Stvar, ki uvene,
ne da bi se na zunaj
kaj poznalo, je
roža duše človeške
sredi prostranstva sveta!

(Ono no Komači, 9. stoletje)

Dan je končan in
gostje so vzeli slovo —
V gorski vasici
ostaja le tuljenje
vihre viharne z vrhov.

(Minamoto no Jorizane, okrog 1080)

Z bora, ki stoji
ob zapuščenem polju,
otožna pesem
grlice zveni: Bridka
csamljenost večera.

Tu, med skalovjem,
 kjer me ne vidi nihče,
 tu se bom predal
 bridkosti ob trpljenju
 svoje domovine.

(Saigjo, 1118—1190)

Knjigo, odprto,
 pozabljeno na oknu,
 so dolge ure
 prelistavale samo
 muhaste sape noči.

*

Mislil sem, da so
 le vonji breme vetra;
 a zdaj se tudi
 cvetni listi v vrtincih
 zgrinjajo na vrtna tla.

(Ookuma Kotomiči, 1798—1868)

PESEM MOJI
 MLADOSTI
 (odlomek)

Podoben kamnu,
 ki po strmini zdrsne,
 zdrvel sem skozi
 ognje let, da obležal
 bi v globeli tega dne.

Zdaj se ne morem
 več vrniti k pomladi
 štirinajstih let,
 ko v joku šepetaje
 sem klical svoje ime.

Zmedenih oči
 mladosti zavidal sem
 pticam letenje,
 zavidal jim njihovo
 petje, nebeško prostost.

Zdaj bridke misli
 često me bude iz sna.
 Zdaj moje sanje
 nikdar več ne prineso
 mi radosti nekdanje.

Ko da bi zmaju,
 tej igrači mladih let,
 prerezal nitko,
 tako nalahno moja
 mladost je pobegnila.

(Išikava Takuboku, 1885—1912)

TROJE
 PESNIKOV
 V MINASI

stihi:

SOGI:

Še je po hribih
 sneg; meglice vzdolž
 pečin —
 večer pomladni.

ŠOHAKU: Tam daleč voda šumi —
 vas, kjer po slivah diši.

SOČO:

V vetrcu z reke
 se vrbe skupaj tišče.
 Pomlad prihaja.

SOGI:

Nekdo potiska čolnič
 v čistost jutranje luči.

ŠOHAKU: Mesec! Kaj počne
 nad meglenimi polji
 še ob tej uri?

SOČO:

Travniki odeti v led —
 h koncu gre jesen nam
 spet.

SOGI:

Za prošnje čričkov
 ne menijo se trave,
 ki v mrazu rjave.

komentar:

Zgodnja pomlad (meglice). Aluzija: »Ko se zazrem tja daleč, vidim, kako meglice ovijajo pobočja hribov. In reka Minase — le kako sem mogel misliti, da so samo jesenski večeri lahko lepi?«

(Besede cesarja Gotobe)

Pomlad (ki jo tukaj označuje vonj cvetov s slivovih dreves). Opis se nadaljuje, omenjena je voda.

Še vedno pomlad, opis je dopolnjen s podobo bolj oddaljenih slik. Voda, ki je omenjena prej.

Bližina vode, zvoki, ki so z njo v zvezi, svitanje.

Jesen, označena z mesecem in meglo nad polji. Nadaljuje se tudi opis svitanja.

Jesen.

Pozna jesen. Petje čričkov oznanja njihovo željo, da bi zime še ne bilo.

stih:

ŠOHAKU: Kako je opustela
pot do vrat prijatelja!

— — — —

SOČO: Daljne vasice —
Mar vas v gorah še niso
dosegle vihre?

— — — —

SOGI: Tam, v tujih
domovanjih,
sta le bridkost, samota.

— — — —

ŠOHAKU: Zdaj pa res ni čas,
da bi si mislil, kako
ti je samotno!

— — — —

SOČO: Mar nisi prej že vedel,
da vsaka stvar premine?

— — — —

SOGI: Rosa žaluje
nad bližnjo minljivostjo
sebe in rože.

— — — —

ŠOHAKU: V poslednjih žarkih
sonca
prve meglice noči.

— — — —

SOČO: Ugasnil je dan,
Milo pojoč se ptice
vračajo v gnezda.

— — — —

SOGI: Stopam po hribu v temi.
Nočno nebo. Kje je pot?

— — — —

ŠOHAKU: Zvedrilo se je.
A še so mi rokavi
obleke mokri.

— — — —

SOČO: Mesečina razkrije
mojo travno blazino.

— — — —

komentar:

Pozna jesen. Trave so ovenele in pri tem razkrile stezo, ki vodi do prijateljeve hiše.

Pozna jesen. Stih govore o vaseh, ki so tako daleč, da jih zima še ni dosegla.

Čustvena stih, ki na podlagi prejšnjih, ki govore o samotnosti vasi, govorita o osebni osamljenosti.

Budistično osnovano karanje (ali tolažba?) zaradi preveč osebno izraženega čustva.

Minljivost. Nadaljevanje budistične filozofije.

Minljivost. Čas, ki je odmerjen rosi, je še krajši kot čas, ki je odmerjen roži, katere se rosa oklepa. Primera o minljivosti človeka in vsega, kar je na svetu lepega. Pesem znova omeni pomladno razpoloženje.

Pomlad (ki jo predstavljajo meglice). Večer.

Pomlad (petje ptic). Večer.

Večer. Popotovanje.

Popotovanje. Rokavi niso mokri samo zaradi dežja, ampak tudi od solz, prelitih na tako samotnem potovanju.

Popotovanje. »Travna blazina« pomeni, da je nekdo na potovanju. Mesečina razkrije popotnika z rokavi, mokrimi od solz. Noč. Jesensko razpoloženje (mesečina).

stihi:

SOGI: Mnogo je noči,
ki minejo brez spanja,
v jesenskem času.

— — — —

ŠOHAKU: V snu sem se prepiral z
njo;
veter v trsju je šumel.

— — — —

SOČO: Ko sem se zbudil,
zginili so brez sledu
vsi moji ljubi.

— — — —

SOGI: S starostjo tik pred
vrati —
na kaj se lahko oprem?

— — — —

ŠOHAKU: Čeprav zbledele —
pesmi so edino, kar
mi je ostalo.

— — — —

SOGI: Dobre prijateljice
so, ko se nebo stemni.

komentar:

Noč. Jesen. Ljubezen (ki jo označujejo noči brez spanja).

Noč. Jesen (ki jo označuje trsje). V snu se prepira z ljubljeno, ko se zbudi, sliši veter v trsju. Ljubezen.

Sanje. Ko se pesnik zbudi, nobenega njegovih dragih (lahko tudi žensk, ki jih je ljubil) ni več med živimi. Prehod od teme ljubezni na temo starosti.

Starost — nikogar in ničesar ni več, na kar bi se človek lahko oprl.

Pesmi so zbledele kakor življenje starca, sive so in nagubane, starčevske pesmi.

Poezija je tisto, kar lajša osamljenost in misel na približevanje smrti.

HAIKU Sij nenadnega
LIRIKA bliska: Krik nočne čaplje
presune temo.

*

Bolan obstanem;
a sanje, prek pustih polj,
hitijo dalje.

*

Kaj kmalu umro —
vendar v petju kobilic
tega ni čuti.

*

Koča ribiča —
pomešani med rakce,
čuj, črički, črički!

*

Nad barjem: Rešen
vseh pozemeljskih stvari
žgoli škrjanček!

*

Metulju, ptiču
ni poznan ta cvet — nebo
v jesenskem blišču.

*

Sneg, ki sva ga vkup
nekoč čakala — mar je
letos znova pal?

*

Bolna divja gos
pada v mrzlost večera —
tvoj dom, popotnik!

Macuo Bašo (1644—1694)

Ah, dež pomladi!
Ljubka dama, tvoj šepet
med potjo z vozom!

*

S cvetjem posuta
voda riževih mladik:
zvezde na nebu.

*

Na Tobe slavni dvor
pet, šest jezdecev hiti:
vihra jesenska.

Josa Buson (1716—1784)

Kačji pastirček:
V očeh mu odsevajo
griči v daljavi.

*

Pridi, igrajva
se skupaj, ti sirota
brez mame — vrabček!

Kobajaši Isa (1763—1828)

Čakam te — in spet
so kakor v mrzlem vetru
dež te minute.

*

Mesečine sij:
Senca kamnov pagode,
senca bora: Hlad.

**SREDNJEVEŠKI
MOTIV**

Enajst jezdecev
gre, ne da bi se ozrli,
skoz vrtinčen sneg.

Masaoka Šiki (1867—1902)

Ne velih poljih
veliki biči ostro
sekajo v nebo.

*

Reka poletja —
rjaveč konec verige
pozvanja v vodi.

Jamaguči Seiši (1901—)

Šimazaki Tooson (1872—1943)

SAMOTNA — Sončni žarki tiho in nenehno ugašajo;
 POMLAD — napol v snu se mlinska kolesa obračajo;
 proti nebu z žarom safirjev
 se črtajo vrhovi gore Ečigo —
 tako zelo samotni...

Ne da bi slišal ali izrekel besedo, ves dan
 hodim prek polj.

Vedno dalje, vedno dalje v vetru
 med klasjem valovijo rože —
 in vse je, bolj kot kdaj,
 tako zelo samotno...

Kitahara Hakušu (1885—1943)

TAJNA PESEM
 HERETIKOV

Verujem v krivoverske nauke degeneriranega časa, v čarovniško moč
 krščanskega boga,

v kapitane črnih ladij, v čudovito deželo rdečelascev,
 verujem v škrlatno steklo; v ostri vonj nageljnov,
 verujem v belo platno; arak in *vinho tinto* južnih barbarov;

verujem sinjeokim dominikancem in njihovim psalmom, ki mi celo v snu
 govore

o bogu prepovedane veroizpovedi ali o okrvavljenem križu,
 pretkanim napravam, s pomočjo katerih so gorčična zrna videti velika kot
 jabolka,
 nenavadnemu zložljivemu daljnogledu, ki vidi prav do nebes.

Gradijo si hiše iz kamenja, bela kri marmorja
 pljuska prek robov kristalnih skled; pravijo, da ponoči izbruhne v plamene.
 Njihove čudovite električne sanje se mešajo z žametnim kadilom
 in odsevajo ptico in zveri dežel na luni.

Slišal sem, da svoja ličila stiskajo iz cvetov strupenih rastlin,
 in da upodablajo Devico Marijo z oljnimi barvami razpadlega kamenja;
 sinje črke latinskih in portugalskih besed, razporejene poševno,
 so polne čudovito otožne godbe nebes.

O, blagovolite nam izpovedati, posvečeni patri prevar,
 pa četudi se pri tem naša stoletja pomanjšajo v minuto, tudi če nam je
 umreti na krvavem križu,
 vseeno je; prosimo, zaupajte nam Tajno, dajte nam tiste čudne sanje:
 Da bomo molili Jezusa, naša telesa in duše ujete v kadilo hrepenenja.

NEUSLIŠANA,
 ENOSTRANSKA
 LJUBEZEN

Cvetovi akacij, rdeči in zlati vsi, drse na tla,
 v zastrti svetlobi jeseni se osipljejo.
 Moja žalost nosi tenko flanelasto obleko neuslišane, enostranske ljubezni.

Ko stopam po stezi vzdolž reke,
 slišim, kako vzdihni vaše nežnosti drse na tla,
 kako cvetovi akacij, rdeči in zlati vsi, drse na tla.

Išikava Takuboku (1885—1912)

NE ZBUDI SE! Življenja so bolj otopela
 kakor zaprašeno steklo
 oken, razgretih v popoldanskem soncu.
 Brez misli, ne da bi kaj čutil,
 mladi mož spi, se poti in smrči.
 Rumenkasti zobje mu štrlijo iz ust.
 Poletno sonce sije skozi okno,
 obseva mu kosmato nogo
 in bolho, ki leze po nji.

Ne zbudi se! Nikar se ne zbudi, dokler sonce ne zaide,
 dokler v tvoje življenje ne prodre večerni hlad.
 Od nekod, čutno smejanje ženske.

Kitazono Kacue (1902—)

TEORIJA bel krožnik
 SIMBOLOV roža
 žlica
 pomlad tretje ure popoldne

*

belo
 belo
 rdeče

*

cvetlica in
 glasbeni inštrument
 belo okno
 veter

*

bel oddaljen
 pejisaž

nežna breskev zastava

obup

UNE AUTRE
 POEME

črn kvadrat
 je
 črn kvadrat

rdeč valj
 je
 rdeč valj

sinji trikotnik
 za
 rumeni trikotnik
 je
 rdeč trikotnik
 za
 črn trikotnik

bel kvadrat
 je
 bel kvadrnt
 je
 bel
 kvadrat
 bel
 rumen

STEKLENI
PRSTAN

Belo je
kvadrat
je
zdravilo

jutra

Maroka

belo je

krog

je

bridkost

sonca Tunizije

belo je

trikotnik

je

molitev

noči

Egipta

belo je

piramida je tragedija Aleksandrije

je

nekaj malega

PROSTORSKA bel kvadrat

ZMEŠNJAVA 4 v

bel kvadrat

bel kvadrat

bel kvadrat

belem kvadratu

Tamura Rjuiči (1923—)

TROJE
GLASOV

Glas je prišel od daleč
glas je prišel od zelo daleč
tišji od šepeta
glasnejši od krika
mnogo globlji od morskega dna zgodovine
mnogo globlji celo kot 10.830 metrov globoki Endemski kanal
morje v besedi

predira izgubljeno morje, ki ga odkrije le pesnik
trga najbolj mrzli zrak sveta
potaplja najnežnejša ladjevja sveta
ponovno oživlja naše mrtve mornarje naš dolgčas
vlada našim kraljem in našim mestom strasti
glas je prišel od daleč
glas je prišel od zelo daleč

O zato O zato ker
mi ne moremo zagrešiti nobenega zločina
mi smo samo statistika terorja statistika terorja
mi smo samo deklaracija sle deklaracija pohlepa
mi ne moremo zagrešiti nobenega zločina
O zato O zato ker
mi nismo posamezniki
mi smo množica skupina
natančno to smo skupina

Glas je prišel skozi solzo
glas je prišel skoz eno samo solzno kapljo
ubožnejši od še take revščine
prijaznejši od še take ljubkosti
bolj divje goreč kot žar katerega koli srca
bolj divje goreč celo kot beda in obup moža ki je umrl osamljen pred
2000 leti

ljubezen v besedi
predira izgubljeno besedo, ki jo najde samo pesnik
iskri se v najbolj vrelem slāpu sveta
zliva se v najbolj izžgano grlo sveta
prebada našo moč in našo kožo
uničuje našo vero in naše poljube

glas je prišel skoz solzo
glas je prišel skoz eno samo solzno kapljo

O zato   O zato ker
mi z ljubeznijo ne moremo uničevati
mi smo samo izum strasti   izum strasti
mi smo razglasitev krize   razglasitev krize
mi z ljubeznijo ne znamo uničevati
O zato   ker
mi nismo samotni
mi smo množica   skupina
natančno to smo   skupina

Glas je prišel skoz »čas«
glas je prišel skoz en sam »čas«
s temnejšo prihodnostjo od katere koli preteklosti
s svetlejšo preteklostjo od katere koli prihodnosti
mnogo ostrejši od božjega usmiljenja
mnogo ostrejši celo od luči voznika ki je zapeljal čez februarški
poldnevnik ulice Čuo v Tokiju ob osmih zvečer po Greenwichu

čas v besedi

ki prebada izgubljeni »čas« ki ga odkrije le pesnik
poljublja najbolj blede lica sveta
spušča sonce večerno na najbolj zapuščena obzorja sveta
vedno spet nas oropa naših trupel in naših osamljenih železniških postaj
s krivoprisežništvom polni našo znanost in našo kri
glas je prišel skozi »čas«
glas je prišel skozi en sam »čas«

O zato   O zato ker
mi ne moremo umreti
mi smo propaganda nesmrtnosti   propaganda nesmrtnosti
sistem potrošnje smo   sistem potrošnje
ne moremo umreti
Zato   O zato ker
mi nismo posamezniki
mi smo množica   skupina
natančno to smo   skupina

Ob poslušanju teh glasov
naposled rodim svojo mater

Ob poslušanju teh glasov
 naša trupla napadejo jastrebe
 Ob poslušanju teh glasov
 moja mati rodi smrt

TENKA ČRTA Vedno si sam
 Trpka luč je
 v tvojih očeh, niti ene solze še niso prelile
 To mi je vseč

Ta svet je dokaj puščobno lovišče
 za tvoje slepe predstave
 Brez oddiha greš po sledi enega srca,
 ti, zimski lovec

Besedam ne zaupaš
 Silna sla po strahu
 je v tvojih stopinjah, umorile so že sleherno srce
 Temu se ne morem upirati

Vonj po krvi puščaš
 na snegu vzdolž tanke črte, po kateri stopaš
 Naj se še tako oddaljiva drug od drugega,
 vedel bom

Ti napenjaš petelina
 Jaz umiram sredi besede

PESEM
 V OKTOBRU Moj značaj je kriza
 Hurikan občutkov, čustev mi besni
 pod gladko kožo Vedno znova
 mi vrže sveže truplo
 na zapuščeni breg oktobra

Oktober je moj imperij Moje
 roke upravljajo stvari, namenjene pogubi
 oči si ogledujejo stvari, namenjene izginotju
 ušesa prisluškujejo tišini stvari, namenjenih smrti

Moj značaj je strah
 Čas, ki ubija vsako
 stvar, se mi pretaka v polnih žilah. Vedno spet
 nov glad zatrepeta
 v mrzlem nebu oktobra

Oktober je moj imperij. Moje
 mrtve armade zasedajo vsa mesta, kjer dežuje
 mrtva izvidniška letala krožijo nad zmedenimi dušami
 mrtvi možje se javljajo na mesta mrtvih

TRENUTEK
 OB SONČNEM
 ZAHODU

Videl sem ptico.
 Videl sem ptico, porojeno iz hrepenenja ptic,
 ko je trepetala ob krhkosti svojega malega življenja.
 Stopal sem mimo tega malega življenja, mimo male strasti,
 vendar bi vam ne mogel opisati majhne ptice.

V trenutku, daljšem od mojega življenja,
 je padla na tla z mrzlega neba ptica,
 ostri kljun in drobne oči, bleščeče v zimski svetlobi,
 se zdaj samo še raztapljajo

O, le kaj naj storim, ne morem vam povedati, kaj je ljubezen
 O, le kaj naj storim, jaz, ki morem le uničevati stvari

Videl sem sonce
 Videl sem sonce, porojeno iz neznanske tišine,
 gorelo je za veličastno smrt
 Stopal sem mimo velike smrti in mimo velikega sonca.
 vendar vam ne morem opisati sonca

V trenutku, krajšem kot je moje življenje,
 se počasi nagiba v zaton giblje se prenašlo, da bi se moglo ustaviti
 sonce, ki hrani v sebi novo rojstvo in novo smrt,
 se samo še raztaplja

O, le kaj naj storim, zaman bi se trudil, da bi opisal bolešt
 O, le kaj naj storim, jaz, ki morem samo potreti srca

Glejte, to je najvišji kraj v mestu zakaj
 to je najtemnejši kraj v mestu